

Hvorfor engasjerer Musse og Helium-bøkene elever på småskoletrinnet?

Av lærer Elin Maria Savjord Nykmark, 1.-2- trinn på Søvik oppvekstsenter

De siste par årene har jeg observert at bokserien om Musse & Helium er svært populær blant elever på småskoletrinnet. Jeg har lest noen av bøkene for tidligere elever, og sjelden har jeg opplevd at høytlesing har vært så populært og etterspurt som når disse bøkene blir lest. Elevene vil lese lengre, etterspør når vi skal lese videre og vil fortsette videre i serien når en bok er avsluttet. Men hva er det med disse bøkene som fanger elevene slik? I denne prosjektoppgaven ønsker jeg å undersøke dette nærmere. Problemstillingen min ble da som følger:

Hvorfor engasjerer Musse & Helium-bøkene elever på småskoletrinnet?

For å finne ut dette, ønsker jeg å si litt generelt hva barnelitteratur er, trekke inn barns lesestadier og hvilken litteratur de ser ut til å foretrekke i barneskolealder, da det er dette stadiet som er relevant for prosjektoppgaven min. Jeg vil også si noe om fantasylitteratur for barn og hvordan Musse & Helium kan plasseres i fantasysjangeren. Det vil også bli gjort en analyse av bøkene som hjelpemiddel for å finne ut hvorfor bøkene engasjerer elevene. I klassen min (1.-2.trinn) skal jeg lese de to første bøkene i Musse & Helium i tillegg til å gjennomføre en klassesamtale, der vi skal snakke om hva de likte med boka og hvorfor, samtidig som jeg observerer responsen elevene gir underveis under høytlesinga. Jeg har også med en uttalelse fra en av grunnleggerne av Musse & Helium, Maxim Kalmér, som sier noe om hvorfor han tror bøkene har blitt så populære. Jeg vil drøfte erfaringene mine med utgangspunkt i teorien jeg legger fram i tillegg til å reflektere over hva som har fungert og ikke. Til slutt vil jeg komme med en oppsummering og konklusjon ut fra problemstillingen.

Teori

Hva er barnelitteratur?

Stokke & Tønnesen (2022) har en tredelt definisjon på hva barnelitteratur er (s.19):

1. Litteraturen er laget for barn. 2. Litteraturen handler om barn. 3. Temaer av interesse for barn. Vi kan kort oppsummere med å si at barnelitteraturen kjennetegnes ved at barneperspektivet blir ivaretatt: Verdenen som barnet presenteres for gjennom barnelitteraturen kjennes igjen og oppleves som meningsfylt ut fra den livserfaringen barnet har.

I skolen er det ulike mål med litteraturlesing. I følge Stokke & Tønnesen (2022) handler det om å ta vare på den unike opplevelsen det er å lese, skape leselyst og et lesefellesskap (s. 23). Når barn møter tekst gir det rom for å utvikle følelser, innlevelse og fantasi samtidig som de møter et godt og variert språk. Læreplanen i norsk sier: «Norsk er et sentralt fag for kulturforståelse, kommunikasjon, danning og identitetsutvikling» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 23). Når vi jobber med litteratur i skolen vil det med andre ord ha betydning for elevens utvikling og selvinnsikt og for utviklingen av et kulturelt fellesskap. Det vil foregå en dannelsesprosess som utvikles gjennom hele livet. Litteraturen tilbyr tekster der man kan tenke, gjenkjenne og møte både nytt og ukjent gjennom denne prosessen (Stokke & Tønnesen, 2022, s. 24).

Appleyards lesestadier

Appleyard har undersøkt hva mennesker i alderen år foretrekker/likes når de leser skjønnlitteratur. Denne leseutvikling går gjennom 5 stadier (Appleyard, 1991, s. 14):

1. Førskolealderen, den lekende leseren
2. Barneskolealderen, helteleseren
3. Ungdomsalderen, den tenkende leseren
4. Videregåendealderen, den tolkende leseren
5. Voksenalderen, den pragmatiske leseren

I barneskolealder, helteleseren, leses et mangfold av sjangere, mystiske fortellinger og klassiske fortellinger, fantasy, humor, drama og faktabøker. Barna liker å lese om

helter og heltinner som blir stilt overfor ulike prøver i en ukjent verden der de møter magiske gjenstander og overnaturlige vesener. Heltene møter ofte på vanskelige situasjoner, der det gode vinner over det onde (Appleyard, 1991, s. 60-64).

Fantasylitteratur

Læreplanen sier ingenting spesifikt om fantasysjangeren innen norskfaget, men understreker at «Faget skal gi eleven tilgang til kulturens tekster, sjangre og språklige mangfold...skal gi elevene litterære opplevelser» (Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 23)

Fantasy skiller seg fra annen litteratur ved at den forteller om ting som umulig kunne ha skjedd. Leseren må forestille seg verdenen på en annerledes måte som bryter med virkeligheten. Å møte en annen verden, møte magiske vesener og bruk av magi er noe av det som bryter med virkeligheten som barn kjenner til fra før.

Fantasylitteraturen har karnevaleske elementer som snur opp-ned på barnas virkelighet, de rollene barna vanligvis gis og som undergraver de regler og normer som er etablert av voksne (Guanio-Uluru, 2022 s. 107-111).

Guanio-Uluru presenterer oss for fire kategorier som Mendlesohn deler fantasylitteraturen inn i: *portal- og oppdragsfantasy*, der det finnes en portal inn i en hemmelig og ukjent verden, *innforstått fantasy*, der hovedpersonen har tilgang til en verden som er kjent, *inntrengerfantasy*, som er ukjent og skremmende og som bryter med en ellers trygg og kjent verden, og *terskelfantasy*, der det skapes en avstand mellom leseren og hovedpersonen som beskriver det fantastiske som skjer (2022, s. 118-120).

Attebery har laget en «oppskrift» på en typisk fantasyfortelling (Attebery, 1992, referert til i Guanio-Uluru, 2022, s. 113):

Ta en middelalderaktig verden. Tilsett et problem og en profeti for å løse det. Introduser en karakter som ikke kjennetegnes av noe særlig annet enn å være ond. Gi vedkommende et svakt punkt. Tilsett nok mytologiske skapninger og ikke-menneskelige vesener til å fylle ut en rekke mindre episoder: bekjempe en drage, ri på en hest med vinger, overnatte hos alvene (som burde starte pensjonat). Tilsett videre en naiv og ordinær helt som vil vise seg å være den

helten profetien forteller om, gi ham en komisk kamerat – og en klok gammel rådgiver som kan redde ham fra tid til annen samt forklare plottet. Rør godt.

Analyse av Musse & Helium

For å finne ut hvorfor Musse & Helium engasjerer elever på småskoletrinnet, er det relevant å gjøre en analyse av bøkene. De leseopplevelsene man sitter igjen med etter å ha lest ei bok kan oppleves forskjellig og det avgjørende vil være hvordan bøkene blir formidlet eller hvilke appellfaktorer ei bok kjennetegnes av (Risdal, 2018, s. 203). Appellfaktorer er de faktorene som fanger og appellerer til leseren, og det er dette som er kjernen i den såkalte lesersørvismetoden, å identifisere disse faktorene. Disse appellfaktorene består av illustrasjoner, tempo, karakterer, tone, bakgrunnsramme, hendelsesforløp og språk (Posselt et al., 2022, s. 14). Det er disse appellfaktorene jeg vil ta utgangspunkt i når jeg skal gjøre en analyse av bøkene.

Musse & Heliums illustrasjoner

Den første åpenbare appellfaktoren vi treffer på i bøker, er illustrasjoner. Her finnes det mange ulike stilarter og sjangere. Illustrasjonene kan være fargerike, svart/hvitt eller dempede. Stilen kan være barnslig, karikert, realistisk, drømmende, humoristisk, fotografisk eller malerisk. Illustrasjonene vil ha en betydning for leseren, avhengig av hvor tydelige de er og hvordan de ellers samspiller med teksten. Et barn vil ikke bruke lang tid på å finne ut om boka er interessant ut fra mengde og type illustrasjoner. I tillegg vil også illustrasjonene påvirke de andre appellfaktorene i boka (Posselt et al., 2022, s. 15).

Illustrasjonene er det første som vi legger merke til i Musse & Helium. Allerede på omslaget fanger tegningene og fargene interessen vår: I den første boka, «Mysteriet med hullet i veggen» (Brinck, 2021) er navnene til Musse & Helium skrevet med store gullbokstaver. Tegningen av Musse og Helium som står inni et hull omgitt av gnistrende/lysende «magibobler» og merkelige dyrearter med klær og briller kan vekke nysgjerrigheten selv til oss voksne. Fargene er sterke og klare med en kombinasjon av maleriske og realistiske bilder som går igjen i illustrasjonene inni boka. Det samme gjelder «Jakten på gullosten» (Brinck, 2021): fargerike illustrasjoner, merkelige vesener og overdimensjonerte sopper skaper en forventning

om det vi vil få møte. Bøkene kan ikke karakteriseres som bildebøker, da det ikke er illustrasjoner på hvert oppslag, men de er likevel gjennomillustrerte, enten i form av helsidebilde eller små bildedetaljer fra teksten. Illustrasjonene utfyller handlingen i bøkene og gir elevene mulighet til å forestille seg og drømme seg enda mer detaljert og dypere inn i handlingen.

Musse & Heliums tempo

En viktig del av leseopplevelsen er tempoet i boka. Ei bok med stor skrift, mye luft mellom linjene, mye dialog og støttende illustrasjoner kan tyde på et høyt tempo. Er sidene tettskrevne med liten skrift og lite eller ingen illustrasjoner kan det indikere et roligere tempo (Posselt et al., 2022, s. 16).

I «Mysteriet med hullet i veggen» (Brinck, 2021) blir vi introdusert for Musse & Helium som bor i menneskeverdenen. Vi får vite at de er to små magiske mus og at vi skal få være med på deres fabelaktige reise til Dyreriket gjennom et hemmelig hull i veggen. Under jakten på en forsvunnet gullost og foreldrene til Musse & Helium, vil vi få møte på magi og merkelige skapninger. Oppslagene i bøkene er delvis fylt med mye tekst, men skriften er passe stor og det er godt med luft mellom linjene. Det er i tillegg mye dialog mellom karakterene i boka, noe som bidrar til et forholdsvis høyt tempo.

Allerede etter denne spennende introen havner vi med et «poff», rett inn i handlingen der Musse & Helium akkurat har havnet i menneskeverdenen. Deretter dukker det opp spennende episoder på rekke og rad, støttet opp av illustrasjoner som binder sammen handlingen i teksten. Innimellom det raske tempoet med stadige spenningstopper, får vi likevel små pusterom der vi får tilbakeblikk om hva som har skjedd tidligere.

Avslutningen på både «Mysteriet med hullet i veggen» (Brinck, 2021) og «Jakten på gullet» (Brinck, 2021) etterlater leseren i spenning og gir oss lyst til å ville vite hva som vil skje videre.

Musse & Heliums karakterer

For noen barn har karakterene i bøkene stor betydning. De kan lese om de samme hovedpersonene gjentatte ganger og noen ganger vil de kjenne seg igjen i måten de handler og tenker på. Karakterene kan kjennetegnes som rare, modige, feige, gode,

snille, følsomme, rampete, tullete eller usympatiske. Karakterene i boka vil også påvirke tempoet i handlingen. Hvis hovedpersonene tenker mye, vil tempoet bli roligere enn hvis hovedpersonene handler mer enn de tenker (Posselt et al., 2022, s. 18-19). Vi vil også bli bedre kjent med karakter typer som har et rikt indre liv, sammenlignet med karakterer som er overfladiske og er mer styrt av det som skjer rundt dem. Tradisjonelle fantasyfortellinger vil ofte ha hovedpersoner som har heltestatus; de vil stoppe urettferdighet, bekjempe ondskap og gjenopprette balanse i verden rundt seg (Risdal, 2018, s. 207).

Barn vil lett kjenne seg igjen i de to musekarakterene. De er modige, samtidig som de av og kan være redde. De er litt rampete, men samtidig omsorgsfulle mot hverandre. Musse er en sympatisk storebror som passer på søsteren sin, selv om han også kan være redd. Han er veldig opptatt av at hårsveisen skal være perfekt til enhver tid og han promper og klør seg på magen hvis han blir nervøs eller redd, noe som vekker humor hos de fleste barn i barneskolealder. Helium er trygg på at storebror passer på, noe hun viser ved å gripe fatt i halen til Musse hvis hun blir redd. Samtidig er hun den som av og til må roe ned broren sin når han blir stresset og høyrøstet. Hun er positiv selv i vanskelige situasjoner og legger alltid merke det vakre og spesielle rundt seg, som da hun for eksempel er innsmurt i ekkel sneglebæsj, men likevel kan nyte den fine utsikten fra borgen.

I tillegg til hovedpersonene, er bøkene proppfulle av magiske karakterer med spesielle egenskaper og kjennetegn: Ta-Ta, varulven med briller og klær, Charlie som er en blanding av løve og gris, Gribbeline, Dyrerikets kjøkkenmester, larven Slarve som spiser kritt, duejegerne som skal fange Musse & Helium og som har rustning og hjelm og den glemsomme alven Molo, er bare noen av de fantastiske karakterene vi møter i bøkene.

Musse & Heliums tone

Tonen er den appellfaktoren som skaper stemningen i boka og som i stor grad avgjør hvem boka kommuniserer til. Det er den som påvirker om leseren synes boka er morsom, skummel eller spennende. Fantasy litteratur kjennetegnes ofte av en litt mørk tone, der en ondskap gjerne ligger og lurar i overflaten. Innslagene av magi og fantasi gjør likevel at denne sjangeren kan oppleves som gripende og vakker (Risdal, 2018, s. 208). Tonen i Musse & Helium får vi allerede et inntrykk av i illustrasjonene

på bøkene omslag: Musse & Helium er omringet av vakre farger og magiske karakterer, men samtidig lur det skumle og onde i bakgrunnen, nemlig duejegerne. Bøkene har med jevne mellomrom innslag av humor; Musse som promper når han blir redd og som alltid er opptatt av at hårsveisen skal være perfekt og da han hallusinerer og ser rosa elefanter fordi han har spist av en jordbærsopp. Illustrasjonene i bøkene er fargerike og vakre og understreker dermed det magiske og vakre i en spennende verden, men illustrasjonene blir mørkere og dystre i fargene når det onde presenteres, f.eks. duejegerne og snømonsteret Galaha.

***Musse & Heliums* bakgrunnsramme**

Med bakgrunnsrammen menes miljøet vi befinner oss i. Dette miljøet kan f.eks. være en fotballbane, et hus, middelalderen, en planet eller et land (Posselt et al., 2022, s. 20). En bakgrunnsramme kan være sammensatt, og i fantasysjangeren befinner vi oss ofte i parallelle universer. Bakgrunnsrammen for Musse & Helium er to parallelle verdener, menneskeverdenen, der musene bor sammen med Camilla og den magiske verdenen Dyreriket, som de opprinnelig kommer fra. Kontrastene til disse to verdenene er store. I menneskeverdenen er alt realistisk, der bor det mennesker og mus må passe seg slik at ikke katten tar dem. I Dyreriket finner vi alle de tradisjonelle elementene som kjenner seg igjen i fantasysjangeren – planter og dyr kan snakke og bruker klær, magiske ting skjer, vi møter overnaturlige vesener og det onde truer den magiske idyllen.

***Musse & Heliums* hendelsesforløp**

Hendelsesforløp er ikke bokas handling, men strukturen i en fortelling – i hvilken rekkefølge handlingen formidles og hvilket fortellerperspektiv som benyttes. Noen bøker er skrevet lineære med kronologisk rekkefølge på hendelsene, andre har tilbakeblikk eller hopper framover i tid, har gjentakelser, skifter synsvinkel eller har parallelle historier som følges (Risdal, 2018, s. 211). Hendelsesforløpet virker inn på appellfaktoren tempo. Hvis boka har flere parallelle historier, skifter synsvinkler underveis eller hopper i tid og rom, vil tempoet i boka øke (Posselt et al., 2022, s. 21).

Første kapittel i «Mysteriet med hullet i veggen» (Brinck, 2021) skiller seg fra resten av fortellerstilen i bokserien Musse & Helium. Forfatteren henvender seg direkte til leseren når Musse & Helium presenteres og vi får vite hvordan det hele begynte. Resten av bøkene er fortalt refererende. Forfatteren står utenfor selve handlingen, men de hyppige dialogene og skildringene gjør at vi får et godt innblikk og blir godt kjent med karakterene i bøkene. Bokserien er fortalt lineær og hendelsene skjer i kronologisk rekkefølge, selv om det blir gjort enkelte stopp underveis for å få mer bakgrunnsinformasjon om hva som har skjedd tidligere i Dyreriket. Hver bok avsluttes med et frampek om hva neste bok vil handle om og hver bok starter der den forrige sluttet.

Musse & Heliums språk

Et vanskelig språk kan oppleves som en barriere hvis man ikke forstår alt. I kombinasjon med andre appellfaktorer kan likevel leseren føle mestring og motiveres til å lese videre (Posselt et al., 2022, s. 23). Språket i Musse & Helium er rikt og detaljert og bøkene er lettleste, selv om det blir brukt en del ord og uttrykk i bøkene som kan være vanskelige for yngre barn å forstå (fargeblind, donere, vibrasjoner, hallusinerer). Men i bøkene stiller Musse & Helium selv spørsmål om hva disse ordene betyr og vi får en god forklaring som er enkle å forstå for barna. Dialogene kombinert med et beskrivende språk gjør det enkelt for leseren å leve seg inn i handlingen og bøkene inneholder en humor og et språk som appellerer til målgruppa (okserumpe, rape, prompe, slimklump, fisepatrolje). I eposten jeg fikk fra Kalmér, fikk jeg i tillegg informasjon om at forfatteren Brinck har dysleksi og har skrevet boka gjennom «dysleksiøyne» for å gi boka en god og enkel flyt. Forfatteren er opptatt av at bøkene skal passe både for barn og voksne (vedlegg 3).

Gjennomføring

Høytlesing/observasjon/klassemøte

Under gjennomføringa av prosjektet ble det lagt opp til høytlesing slik elevene mine på 1. og 2.trinn er vant til, i første økt av skoledagen og spisetiden. Musse & Helium består av en serie på 7 bøker, men for å begrense tiden til gjennomføring, valgte jeg

å bare lese de to første bøkene under prosjektperioden. De to første bøkene i serien, «Mysteriet med hullet i veggen» (Brinck, 2021) og «Jakten på gullosten» (Brinck, 2021) har henholdsvis 13 og 15 kapitler. Jeg beregnet å lese et kapittel i hver leseøkt (ca to pr dag) og det ble derfor lagt opp til å gjennomføre høytlesinga av bøkene over en 6-ukers periode, med litt slingsmonn (vedlegg 1). Dette med bakgrunn og erfaring med at gjennomføringer ofte kan ta lengre tid enn planlagt. I tillegg ønsket jeg å gjennomføre all høytlesing for elevene selv, men da jeg ikke er til stede i alle leseøkter, ble det viktig å beregne god tid. Jeg valgte å introdusere den første boka med lærer- i-rolle med hjelp av en annen lærer, der vi kledde oss ut og spilte rollene som «Musse & Helium». Her presenterte musene seg selv og hva som hadde skjedd som en innledning, før jeg startet med høytlesing fra boka. Under høytlesinga viste jeg bildene i boka på storskjerm for elevene slik at de bedre kunne følge med i handlingen og høytlesinga ble gjennomført med innlevelse og endring av stemmen tilpasset karakterene i boka. Underveis i lesinga stoppet jeg opp der det var naturlig for å samtale om vanskelige ord og uttrykk, hva de trodde ville skje videre, og for å lytte til/observere elevenes respons på handlingen i boka.

I tillegg til gjennomføring av høytlesing, gjennomførte jeg en klassesamtale der vi snakket om hva elevene likte med bøkene og hvorfor. Denne ble planlagt gjennomført som en undervisningsøkt (vedlegg 1), etter bøkene var lest. Jeg valgte å gjennomføre samtalen med hele klassen samtidig for å få et best mulig engasjement fra elevene. Jeg vet av erfaring at noen av elevene mine trenger litt «drahjelp» for å uttrykke seg muntlig, og en felles gjennomføring der vi får i gang en diskusjon, mente jeg ville hjelpe flere til å engasjere seg (vedlegg 2).

Drøfting

I følge Stokke & Tønnesen (2022) er barnelitteratur laget for barn, som handler om barn og har temaer av interesse for barn, noe bokserien Musse & Helium passer inn under. Under observasjonene i gjennomføringen av prosjektet mitt, observerte jeg en stor interesse for bokserien fra første leseøkt. Handlingen om de to små barnemusene som havner i en magisk verden der det onde skal bekjempes, skapte en leselyst og et lesefelleskap som tydelig kom fram når elevene ikke ville avslutte lesestunden, de etterspurte mer lesing og de engasjerte seg i samtalene under

lesestundene. Å skape denne leselysten og lesefellesskapet er ikke bare målet med litteraturlæsing ifølge Stokke & Tønnesen, men også i tråd med det Kunnskapsdepartementet sier om å utvikle et kulturelt fellesskap. Jeg vil tro at om jeg leste andre bøker, ville dette engasjementet også bli skapt, men *Musse & Helium* inneholder mange av de punktene Appleyard mener appellerer til barn i barneskolealder, med helter som møter en magisk verden der det onde skal bekjempes.

Hvis vi prøver å plassere *Musse & Helium* inn i en sjanger, har bøkene flere likhetstrekk med sjangeren eventyr (dyrene snakker, det gode vinner over det onde), men bøkene har helt klart alle de elementene som kjennetegner fantasysjangeren. Det magiske dyreriket der dyrene kan snakke, magiske ting skjer, karnevaleske elementer der barnas virkelighet blir snudd opp-ned og leseren må forestille seg verdenen på en annerledes måte, tar oss rett inn i en fantasyverden. Vi kan i også plassere *Musse & Helium* i Mendlesohns kategori *portal – og oppdragsfantasy* (Guanio-Uluru, 2022): Hullet i veggen er en portal inn i en hemmelig og ukjent verden.

Hvis vi i tillegg plassere *Musse & Helium* inn i Atteberys «oppskrift», ser vi at *Musse & Helium* treffer på alle punkter: *Musse & Helium* er heltene som alle har ventet på og som skal oppfylle profetien om å redde Dyreriket. De onde duejegerne må bekjempes, og på veien dit møter musene på en rekke magiske, ikke-menneskelige vesener som kan snakke. Ta-Ta, varulven er den kloke gamle rådgiveren som hjelper musene med å gjennomføre oppdraget. Rører vi sammen, har vi en klassisk fantasyfortelling.

Ifølge Risdal vil appellfaktorene og formidlingen av boka vil være avgjørende for hvilken leseopplevelse man sitter igjen med (2018, s. 203). Illustrasjonene i bøkene om *Musse & Helium* vekket tydelig stor begeistring og engasjement hos elevene mine, de gledet seg over bildene på storskjerm og vi brukte tid til å se på detaljer og samtale om dem. Under høytlesinga observerte jeg at illustrasjonene bidro tydelig til å skape tonen i boka. De mørke, litt dystre illustrasjonene med skumle karakterer utløste ofte store øyne og et «wow», de fargerike og morsomme illustrasjonene ofte latter og et «ååhh». Klassesamtalen viste også at illustrasjonene var av stor betydning for elevene. Dette fikk meg til å reflektere om i hvor stor grad illustrasjonene i bøkene har betydning for hvorvidt ei bok engasjerer eller ikke.

Bøkene hadde ifølge klassesamtalen kanskje ikke vært like spennende uten illustrasjonene. Her kan man kanskje stille seg spørsmålet om vi er flinke nok til å lese for barn uten illustrasjoner og heller la dem bruke fantasien til å forestille seg og lage bilder i hodet? Tempoet i bøkene var forholdsvis høyt med mange spenningstopper, noe som kunne ha bidratt til at lesestunden ble «heseblesende» og stresset. Jeg opplevde derimot at dette var noe av det som bidro til at elevene fulgte godt med, dette gjaldt også de elevene som vanligvis kan bli noe ukonsentrerte under høytlesning, særlig hvis det er lite spennende det vi leser om. Kapitlene var passelig lange og ble ofte avsluttet spennende, slik at elevene ønsket å lese mer da høytlesningstunden var over.

De ulike karakterene i Musse & Helium vekket tydelig stor begeistring, uansett om de var «onde» eller «gode». Å være litt rar, modig eller feig, rampete, tullete, morsom, snill eller usympatisk er noe alle barn på en eller annen måte kan kjenne seg igjen i. Klassesamtalen viser at mange av karakterene har fengst elevene, ikke bare fordi de er søte og snille, men fordi de kan snakke, er blandinger av ulike dyr og har klær og briller slik karakterene i fantastiske fortellinger ofte har. Veksling mellom en menneskeverden og et magisk dyrerike og med et hendelsesforløp der det stadig skjer nye ting kunne ha bidratt til at elevene ville synes at det var vanskelig å henge med i historien, men i undersøkelsen ble «hullet i veggen» og at Musse og Helium kom til en magisk verden et av argumentene for at de likte bøkene. I tillegg viste elevene at de fikk med seg hendelsesforløpet og detaljer som hadde skjedd da vi gjenfortalte det vi hadde lest tidligere før vi begynte på et nytt kapittel.

Under gjennomføringen gikk høytlesinga stort sett etter planen. En skoledag blir sjelden slik man nøyaktig planlegger den, og også her dukket det opp ting underveis som gjorde at vi måtte utsette eller droppe lesinga, men dette var allerede lagt inn i planen, så jeg fikk gjort ferdig både høytlesinga og samtalen innen planlagt tidsfrist.

Under høytlesinga var elevene konsentrerte og oppmerksomme, i større grad enn de vanligvis bruker å være. Vi bruker ellers klassering når vi leser og illustrasjoner blir vist ved at lærer snur boka mot elevene. Dette kan være tidkrevende, det er alltid noen som vil se litt nærmere på illustrasjonene og det kan ofte skape uro i elevgruppa hvis noen ikke ser bildene godt. Når vi nå leste satt elevene ved pulten sin. Ved å vise illustrasjonene på storskjerm fikk alle god tid til å studere bildene og oppdage detaljer som ofte vekket mer interesse for resten av handlinga. Selv om vi

hadde lesestopp og snakket om rare og vanskelige ord underveis eller elevene hadde spørsmål, fikk vi en bedre ro og flyt over høytlesinga.

Klassesamtalen ble gjennomført som planlagt. I utgangspunktet hadde jeg tenkt gjennomføringen i en økt, men da elevene var pratsomme og hadde mye på hjertet, delte jeg opp spørsmålene og tok resten dagen etterpå. Jeg opplevde at elevene var ivrige etter å svare og reflekterte godt i samtalen, også de elevene som ikke sier så mye til vanlig. Årsaken til dette kan både være at elevene mine er vant til å diskutere det vi har lest og at bøkene *Musse & Helium* fenget elevene godt. Jeg kunne kanskje ha redusert antall spørsmål under samtalen, men da jeg ønsket å få et så tydelig bilde som mulig av hva elevene syntes om bøkene, ser jeg i ettertid at spørsmålene dekket det jeg ønsket å få fram.

Oppsummering/konklusjon

Så hvorfor engasjerer bokserien *Musse & Helium* elever på småskoletrinnet? Appleyard viser oss at helteleseren i barneskolealderen liker å lese et mangfold av sjangere, blant annet fantasylitteratur. Når vi sammenligner *Musse & Helium* med kjennetegn på fantasylitteratur, er det ingen tvil om at *Musse & Helium* kan plasseres innen denne sjangeren som blant annet fenger barn i barneskolealder ifølge Appleyard (1991). Ved å lese bøkene gir vi elevene tilgang på en av mange sjangere som finnes i den litterære verdenen og til en litterær opplevelse og et språklig mangfold slik Kunnskapsdepartementet understreker at vi skal (2020).

I analysen av *Musse & Helium* kommer det fram at bøkene har et høyt tempo med mye spennende som skjer. Tonen veksler mellom morsom, spennende, skummel og i kombinasjon med de fargerike og detaljerte illustrasjonene skaper det en magisk stemning som elevene øyeblikkelig tiltrekkes av. I tillegg til et rikt språk der morsomme og rare ord benyttes i kombinasjon av en lærer som lever seg inn i fortellingen og endrer stemmen basert på de ulike karakterene, kan dette bidra til at elevene følger mer konsentrert med under høytlesingsperiodene og gjør dem ivrige på å få høre fortsettelsen.

Ifølge Risdal tiltrekkes lesere av et høyt tempo, fantasyelskere en magisk tone og dagens skjermgenerasjon det visuelle som i f.eks illustrasjoner (Risdal, 2018, s. 215).

Klassesamtalen jeg gjennomførte viser at også karakterene, miljøet og handlingen appellerte til elevene. Fordi så mange av elevene mine uttrykker at liker bøkene om Musse & Helium, tyder det på at bøkene inneholder en kombinasjon av appellfaktorer som tiltrekker dem, og som dermed kan være årsaken til det store engasjementet av serien.

I skrivende stund har vi begynt på bok nr. 5 i serien om Musse & Helium i klassen min. Etter andre bok foreslo jeg at vi kunne finne en annen spennende bok for å få litt variasjon i høytlesinga, men dette forslaget ble enstemmig nedstemt. Fortsatt blir det etterspurt når vi skal lese videre og elevene deltar aktivt i diskusjonene vi har. Et ønske fra forfatter Brinck er å skape en underholdende og spennende kvalitetstid for barn og voksne (vedlegg 3). At Musse & Helium engasjerer mine elever (og læreren) på småskoletrinnet er det i alle fall ingen tvil om!

Referanser

Appleyard, J.A. (1991). *Becoming a reader. The experience of fiction from childhood to adulthood*. Cambridge University Press

Brinck, C. (2021). *Musse & Helium. Mysteriet i veggen*. Cappelen Damm.

Brinck, C. (2021). *Musse & Helium. Jakten på gullosten*. Cappelen Damm.

Guanio-Uluru, L. (2022). Fantasy litteratur for barn. I R.S. Stokke & E.S. Tønnesen (red.). *Møter med barnelitteratur. Introduksjon for lærere* (2. utg., s. 17-31). Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet (2019). *Læreplan i Norsk* (NOR01-06). Fastsett som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.

Posselt, T., Sagberg, I.Z., Stokka, V., Sunne, L. T., Sørbye, C., Øyrås, V. (2022). *Lesersørvis til barn*. Formidlingskompetanse i folkebibliotek med støtte fra Nasjonalbiblioteket.

Risdal, S.O. (2018). Amulettens appell – en analyse av Kazu Kibuishis fantastiske tegneserie. I S. Slettan (red.). *Fantastisk litteratur for barn og unge*. Fagbokforlaget.

Stokke, R.S & Tønnesen, E.S. (2022). Barnet og litteraturen. I R.S. Stokke & E.S. Tønnesen (red.). *Møter med barnelitteratur. Introduksjon for lærere* (2. utg., s. 17-31). Universitetsforlaget.

Vedlegg 1

Plan for undervisningsopplegg, Musse og Helium. Høytlesing og klassesamtale.

Uke	Økt	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag
3	1.økt	Intro: Lærer-i-rolle «Hvordan det hele begynte» «Hvordan havnet vi her?»	«Tilbake til Menneskeverdenen»	«Fargeblinde mus»	«Duejegerne kommer!»
	mat	«Et hull i veggen»		«Miss på nassen»	«I Gribbelines kjøkken»
4	1.økt	Studiesamling	Studiesamling	«Bråk på gårdsplassen»	«Det hviskesikre huset»
	mat			«Ta-Tas hemmelige kontrakt»	«Sannheten om mamma og pappa»
5	1.økt	«Bladprateren og Sporille»	«Oppakning for en hel bataljon»	«Et land i landet»	«En bitte liten hemmelig dør»
Bok 2	mat	«Tilbake til Menneskeverdenen»		«To nye venner»	«Alven Molo»
6	1.økt	«De onde åndene»	«Galeksdranerne kommer»	«Magi på høyt plan»	«Rosa elefanter»
	mat	«En flokk med buser»		«Fristende sopp»	«En usynlig bro»
7	1.økt	«Loppepiter går til angrep»		DKS-forestilling i Kulturbadet	
	mat	«Linjen mellom sommer og vinter»			
8	1.økt	Klassesamtale?	Klassesamtale?	Studiesamling	Studiesamling
	mat				

Vedlegg 2

Klassesamtale i 1.-2.trinn angående bøkene Musse og Helium

1. Hva synes dere er morsomt eller spennende med Musse og Helium?

Svar: At de kanskje finner gullostene og redder mammaen og pappaen sin. At noen kidnapper dem. Alt! (blir sagt av 4 stk). At det er ungene som skal redde mammaen og pappaen sin. At dyrene kan snakke. At de møtte en hybelkanin. Det er artig og bra med de rare ordene (her blir ordene hybelkanin, Bladprateren og rumpepute nevnt som eksempel når jeg spør). Det som er spennende er magien.

2. Hvem er din favorittfigur i bøkene? Hvorfor?

Svar: Helium, hun er søt og fin (sagt av 3 stk). Charlie, fordi det er en blanding av gris og løve. Sigge, han er en katt, han er rask. Sigge, han er søt og jeg elsker katter. Sigge, for han har fin pels. Helium har fin kjole. Ta-Ta, for han passer på Musse og Helium.

3. Fortellingen om Musse og Helium foregår i en magisk verden. Hva er det dere liker med den magiske verdenen?

Svar: At den er magisk. At de møtte Ta-Ta, han er en varulv. At dyrene kan snakke. At Charlie er en blanding av løve og gris, det er ikke vanlig. Det magiske hullet i veggen, at de kommer til en magisk verden. At dyrene bruker klær og briller. At Musse så de rosa elefantene. Duejegerne, at de skal ta Musse og Helium. Og at kongen av duejegerne heter Fjærspiss. De onde åndene. De fargerike soppene. Mammaen til Musse og Helium og at de skal finne en gullost.

4. Hvilke deler av historien om Musse og Helium ville du hørt om igjen?

Svar: Om Gribbeline sitt kjøkken, fordi det var artig. Når de traff Molo. De rosa elefantene var morsomme. Jeg likte okserumpa som Musse måtte sitte på. Tannbørstene, når Musse skulle pakke alt. Soverommet til Musse og Helium. Om Slarve, han spiste kritt og hadde rar stemme. Når de kom til den magiske verdenen første gangen.

5. Hadde boka vært like morsom/spennende hvis den ikke hadde hatt bilder? Hvorfor/hvorfor ikke?

Svar: Et stort IKKE fra de fleste elevene i klassen. Da hadde vi ikke sett hva som hadde skjedd. Da kunne vi ikke sett hvor rare dyrene var. Litt, hadde vært spennende for det.

6. Hva lærer du av bøkene Musse og Helium?

Svar: At Musse og Helium er folk. At Musse og Helium ikke kan snakke i virkeligheten. At det er masse som er magisk. Lærer nye navn og ord, skravlebøtte, hybelkanin, kurumpe, Bladprateren, perfekt. Jeg lærte at Helium og Sigge flirte av Musse, det var frekt.

7. Hvis dere skal ha lyst til å lese/høre en bok, hvordan må boka være da?

Svar: Om krig. Den må være bra. Om kjærlighet. Superkrefter. Om dyr. Katter. Med bilder. Kortboka av Musse og Helium (Musse og Helium finnes som bildebøker i kortere versjoner og andre fortellinger). Ikke om biler. At den er bra!

Vedlegg 3

Maxim Kalmer <maximkalmer@gmail.com>

Dato: 12/04/2024 14:45

Til: eli-marn@online.no

Hej Elin,

Här kommer vårt svar på din fråga om varför vi tror att böckerna har blivit så populära:

Vi tror att det är av flera olika anledningar. Först och främst så är storyn/berättelsen unik och tilltalar en bred målgrupp. Barnen identifierar sig med Musse & Helium även om dom är möss. Dom känner igenom sig och ser upp till mössen. Camilla har dyslexi och skriver med sina "dyslexiögon" vilket gör att texten har ett bra och enkelt flow. Både barn och vuxna älskar också dom magiska illustrationerna.

Camilla skriver böcker som både lilla Camilla 5 år skulle gillat samt att hon skriver för vuxna Camilla, som också ska gilla böckerna. Det sättet att skriva gör att hela familjen tycker om böckerna. Camilla vill att både vuxna och barn ska få en underhållande och spännande stund tillsammans. Kvalitetstid helt enkelt.

Camilla tar sitt uppdrag på fullaste allvar. Och med det även barnen på allvar. Hon vill att dom ska få det bästa och gör sitt yttersta för att skapa böcker och storys av högsta kvalitet.

Trevlig helg!

Magiska hälsningar/ Magical wishes

Maxim Kalmér

Founder of Maxi & Helium (Musse & Helium)

+46 (0)70-46 86 783

www.maxiandhelium.com